

INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSE OCH NATIONELLA POLITISKA INTRESSEN

AV PROFESSOR, JUR. DR. PER OLE TRÄSKMAN

*During the summer of 2001 journalists from six European countries collaborated on a small piece of research concerning differences found between their countries in the severity of punishment. Judges were asked to evaluate ten concrete, case scenarios involving shoplifting, drunken driving, rape, and other serious offences, and to estimate the most likely punishment that perpetrators of these crimes would receive. The current article demonstrates a number of weaknesses with the research conducted, especially noting that the case descriptions were insufficiently detailed to enable judges to make valid estimates. Despite this, the newspaper stories that resulted attracted much attention and were, inter alia, largely responsible for the introduction of a bill to increase the sentence for rape in Denmark.**

1. En övning i internationell journalistik

En söndag mitt i juli 2001 presenterades i ett antal europeiska tidningar en undersökning om straffnivån i några stater. Initiativet till undersökningen hade tagits av den finska dagstidningen Helsingin Sanomat och en av de finska kommersiella TV-kanalerna, MTV3. Med sig hade de fått Svenska Dagbladet (Sverige), Aftenposten (Norge), Politiken (Danmark), Die Tageszeitung (Tyskland) och Drentse Courant (Holland).¹ Journalisterna hade konstruerat tio konkreta brott och vänt sig till underrättsdomare i de berörda länderna för att få ett bud på vilket straffet i ett vart fall skulle vara i verkligheten. Det var resultatet av denna undersökning som presenterades mitt i sommarens varmaste månad.

Avsikten med undersökningen var först och främst att få klarlagt hur stränga straffen generellt sett i praktiken är i olika länder. Är systemet i någon stat klart mer - eller mindre - punitivt än i de andra? Hur lika eller olika bestraffas de kriminella i skilda stater, och hur stora är likheterna eller skillnaderna när det gäller vissa bestämda typer av brott? Av tidningspresentationerna framgår inte om man från första början också hade haft några mer utvecklade tankar om hur undersökningens resultat möjligen skulle användas. Det framgår alltså inte om syftet med undersökningen var att inleda en kriminalpolitisk debatt, eller om en sådan debatt vara avsedd att vara nationell eller gränsöverskridande.

Det framgår inte heller klart hur vetenskaplig undersökningen var avsedd att vara. Sättet varpå undersökningen gjordes beskrivs inte särskilt utförligt i de enskilda nationella presentationerna, och det är bara genom att jämföra presentationerna med varandra som det blir klart att undersökningen inte genomfördes

* Title in English: *International Comparisons and National Political Interests*. Original in Swedish.

på samma sätt i de olika länderna. Det finns inte något resonemang om möjliga felkällor och andra brister som kan ha påverkat resultatet. Resultaten presenteras i allmänhet som säkra, sanna och fullständigt representativa.

I Finland genomfördes undersökningen genom att man vände sig till tingsrätten i Helsingfors. De tio fiktiva fallen bedömdes av domare vid tingsrättens olika avdelningar, varefter deras svar sammanställdes genom en beräkning av det genomsnittliga straffet. Alla domare angav inte ett konkret straff, utan kom med ett bud inom en angiven intervall. Hur det genomsnittliga straffet uträknades i dessa fall framgår inte, och inte heller hur många domare som verkligen ställde upp. Av presentationen i tidningarna framgår t ex inte att flera av de domare vid tingsrätten som hade den största praktiska erfarenheten av brottmål inte önskade delta i undersökningen, på grund av att de ansåg att de fiktiva fallen var alltför vagt beskrivna för att möjliggöra ens en någorlunda säker bedömning.²

I Tyskland var det den tyska domarföreningen som gav sitt förslag på vilka de sannolika straffen skulle vara. I Danmark, Norge och Sverige samt i Holland var det en enda enskild underrättsdomare som gav budet om vilket det sannolika straffet skulle bli.³ I Norge kompletterades undersökningen dock genom att samma tio fiktiva brott också förelades för domare vid landets övriga underrätter. I detta fall ville man klarlägga hur stora skillnaderna mellan straffen var nationellt, dvs. hur enhetlig nationell domspraxis var. I presentationen av denna nationella undersökning beklagar *Aftenposten* att bara 18 av landets 87 by- och häradsrätter ställde upp, och att undersökningen därför "ikke [er] representativ for straffnivået i Norge". Många domstolar hade avböjt att delta i undersökningen och flera av dem på grund av "prinsipielle motforestillinger mot slike undersøkelser".

Också Kanada var i viss mån med i undersökningen. Den fiktiva straffmätningen genomfördes där av en domare (Janice R. Dillon) vid Supreme Court i delstaten British Columbia. Den kanadensiska delen av undersökningen utlämnades dock mer eller mindre helt i presentationen av resultaten på grund av att de angivna straffen inte var tillräckligt precisa.

2. Brotten och straffen

Undersökningen genomfördes som sagt med hjälp av tio fiktiva fall. Alla beskrivningar av brotten är mycket korta och detaljlösa. Gärningsmannen beskrivs bara genom att ange kön och ålder. De fiktiva fallen skiljer sig därigenom markant från fallen i verkligheten. Domarna har inte några som helst hållpunkter när det gäller de närmare omständigheterna kring brottet, gärningsmannens motiv och uppsåt, eller sådant som återfall, personliga omständigheter eller prognos för framtiden, mao. allt sådant som har en stor betydelse framför allt för påföljdsvalet.

Fallens fattigdom kritiserades också i viss mån av de medverkande domarna. I presentationen av undersökningen finns citat som anger att "det är mycket

svårt att göra en bedömning i de här korta exemplen." Flera av de domare som inte önskade delta i undersökningen motiverade uppenbarligen sin vägran just med att det bristfälliga faktaunderlaget gjorde att undersökningen var alltför svagt förankrad i verkligheten. Trots denna kritik höll man fast i detta upplägg med korta fiktiva fall. Man ville att undersökningen skulle vara tillräckligt schematisk för att möjliggöra en enkel journalistisk sammanställning. Den deltagande norska domaren förklarade uttryckligen att just den förenklade verkligheten möjliggör en gränsöverskridande jämförelse: "Hvis vi i stedet brukte reelle dommer, ville det alltid være ulikheter enten i gjerningspersonens bakgrunn eller i hendelsesforløpet som gjør slik sammenligning vanskelig."

Fallbeskrivningarna var alltså korta och enkla.⁴ Ett fall som beskriver narkotikasmuggling lyder:

"En 43-årig polack går genom tullen efter att ha landat med ett plan från Warszawa och blir kontrollerad. I hans resväska hittar tulltjänstemannen tio kilo 80-procentigt amfetamin. Polacken vägrar berätta vem han köpt narkotikan av, eller vem han ska leverera det till. Han erkänner bara att hela partiet är hans."

Våldtäktsfallet beskrivs på följande sätt:

"En 27-årig kvinna är på väg hem från krogen vid halvtvåtiden på natten.⁵ Plötsligt stannar en bil, och en okänd man erbjuder sig att skjutsa hem henne. Kvinnan accepterar, men mannen kör till en enslig väg. Där tar han upp en kniv och hotar att döda henne om hon skriker. Sedan våldtar 34-åringen kvinnan, slänger ut henne ur bilen, och kör."

Ett av misshandelsfallen beskrivs åter på följande sätt i dess danska version:

"En 31-årig mand kommer ved et uheld til at skubbe til en 26-årig mand på et værtshus. Den 26-årige spilder derved øl på sin skjorte. Han bliver vred, sætter sin øl fra sig og slår den 31-årige i ansigtet. Den 32-årige bløder fra sin brækkede næse."

Samma fall beskrivs på följande sätt för de finska läsarna:⁶

"Stämningen i den proppfulla baren är hög. Genom musiken hör man människors prat och skratt. Vid bardisken diskuterar den 31-årige Hannu med sina vänner. Människomassan som tränger sig på från alla håll får Hannu att vackla till. Av misstag stöter han till en man som står bakom honom. Hannu vänder sig om för att be den okände mannen om ursäkt, men blir mållös. Pena, som är 26 år, är ursinnig. Han har fått øl på sitt rockbröst. Pena ställer ner sitt ølstop på bardisken, vänder sig och slår Hannu med knytnäven i ansiktet. Med knapp nöd kan Hannu hålla sig stående, och han har fått näsblod. Då blodet bara fortsätter att strömma ur näsan beger sig Hannu till första hjälpstationen. Hans näsa har krossats."

De tio fallen berör följande brott (inom parentes anges den korta danska karaktistiken av respektive fall): (1) Våldtäkt (Voldtægt med kniv); (2) rattfylleri och vållande till annans död (Spritkørsel og trafikdrab); (3) butiksstöld (Butikstyveri); (4) överhastighet (Hastighedsovertrædelse); (5) narkotikabrott (Salg af hash og speed til skolebørn); (6) narkotikasmuggling (Narkosmugling); (7) misshandel (16-årigt bandemedlem tildeler næveslag); (8) misshandel (Værts-husvold med brækket næse); (9) mord/dråp (Kone dræber mishandlende mand) och (1) mord (Dobbelt politimord). En sammanställning av undersökningens resultat till den del den gäller de nordiska länderna ges i följande schema:

Schema: En sammanställning av de nordiske resultaten

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1. Våldtäkt	1 år 6 månader	3 år och 3 månader	3 år och 6 månader	3 år
2. Rattfylleri och dödsvällande	1 år, körförbud 5 år	3 år	1 år och 6 månader	1 år
3. Butiksstöld	800 kr böter	15 dagsböter	2000 kr böter	80 dagsböter
4. Överhastighet (fortkörning)	1 500 kr böter	30 dagsböter	5 700 kr böter, körförbud 6 mån.	900 kr böter, körförbud
5. Narkotikabrott	8 månader	2 år och 10 månader	4 år	4–5 år
6. Narkotikasmuggling	8 år	9 år	10 år	10 år
7. Misshandel	30 dagar villkorligt fängelse, 1000 kr böter	30 dagsböter	60 dagar villkorligt fängelse	Vård inom socialtjänsten
8. Misshandel	40 dagar	50 dagsböter	90 dagar	2 månader
9. Mord/dråp	4 år villkorligt fängelse, möjligen påföljdsförgift	9 år fängelse	3 år fängelse	Minst 6 år fängelse
10. Mord	Livstidsstraff	Livstidsstraff	21 år fängelse	Livstidsstraff

[Då annat straff ej anges avses fängelse]

3. Presentationen av undersökningen

Undersökningens resultat presenterades med stora uppslag särskilt i den danska Politiken och i den finska Helsingin Sanomat. Vinklingen av presentationen och rubrikerna var dock mycket olika i de nordiska tidningarna. I Svenska Dagbladets presentation konstateras kort att samma brott bestraffas mycket olika. Som exempel användes särskilt narkotikasmugglingsfallet, våldtäktsfallet och mord/dråpfallet (fall 9).⁷ I presentationen konstaterades det emellertid också att straffen i de olika länderna i flera fall ligger nära varandra, t.ex. då det gäller de lindrigaste brotten (butiksstöld och fortkörning) samt när det gäller mordfallet (dubbelmord mot polismän). I flera fall betonar domaren som deltagit i undersökningen att den korta fallbeskrivning gör att bedömningen varit "svår" eller "hemskt svår".

I den norska Aftenposten betonas att "Norge straffer strengest". I sju av de tio fallen är straffet vid de norska domstolarna strängare än genomsnittet i de andra länderna. Få andra länder straffar våldtäkt, narkotikabrott och våld lika strängt som Norge. Härigenom blir "myten om de milda norska domarna" grundligt omkullkastad. Det enda fallet där Norge inte är strängast är mordet/dråpet med de förmildrande omständigheterna, där straffet i Norge antas vara det mildaste näst efter straffet i Danmark.⁸ Den norska domaren citeras för följande konklusion: "Konklusionen jeg trekker av undersøkelsen, er at vi i Norge har en strengere straffeutmåling enn vi selv tror".

Undersökningen följdes i Norge upp med den undersökning om straffpraxis' variation i Norge som nämnts ovan. Denna undersökning visade på mycket stor oenighet om vilket det sannolika straffet för de tio fiktiva brotten verkligen skulle bli. Speciellt stor var oenigheten om straffet i våldtäktsfallet (1) narkotikabrottsfallet (5) narkotikasmugglingsfallet (6), och mord/dråpfallet (9). Då det gäller våldtäktsfallet varierade budet på det sannolika straffet från två år till 4 år 6

månader fängelse, i narkotikabrottsfallet var variationen 1 år 6 månader fängelse till 4 år fängelse, i narkotikasugglingsfallet var variationen från 6 år till 13 år fängelse och i mord/dråpfallet 1 år till 7 år fängelse.

Denna tilläggsundersökning visar väldigt klart hur svårt det har varit att komma med precisa bud på vilket det konkreta straffet i praktiken skulle bli för de tio fiktiva brotten. Den visar därigenom också på den betydande osäkerhet som resultaten av den internationella undersökningen gav. Den norska tilläggsundersökningen kommenterades inte då den internationella undersökningen presenterades i de andra nordiska länderna.⁹ Man ville uppenbarligen inte ifrågasätta undersökningsresultatens pålitlighet och därigenom hela upplägget med undersökningen.

I Finland låg presentationens vinklig vid våldsfällen. Först konstaterades att straffen i Finland - i motsats till vad man vanligen tror - inte är särskilt lindriga. De lindrigaste straffen utdöms i Norden i Danmark och de strängaste i Norge, medan Finland har valt en medelväg. Undantaget är misshandel och i viss mån sexualbrotten, där straffnivån uppges vara alltför låg i Finland. I presentationen intervjuades presidenten för Högsta domstolen (Olavi Heinonen) och riksåklagaren (Matti Kuusimäki), och bägge två stödde tanken på att höja straffnivån för misshandel.

Riksåklagaren ifrågasatte också starkt att straffet i det fiktiva våldtäktsfallet verkligen skulle ha blivit 3 år och 3 månader fängelse i Finland. Enligt hans mening skulle ett straff för ett sådant våldtäktsfall helst vara över tre år fängelse, men enligt honom är det klart att straffet i det fiktiva fallet i verkligheten i Finland skulle ha blivit betydligt lindrigare.

I Danmark låg just våldtäktsfallet klart i fokus för presentationen. Redan rubrikerna vid presentationen av undersökningen visade detta. Undersökningen var första nyhet för Politiken Søndag (2001-07-15) och rubriken på paradsidan var "Danmark straffer voldtægt mildt". Också i den sektion där undersökningen presenterades närmare var rubriken "Voldtægt straffes mildt". Enligt den introducerande texten "giver en grov fuldbyrdet voldtægt med kniv på halsen mindre end den halve straf i Danmark i forhold til de lande vi normalt sammenligner os med". Det anges också väldigt klart att domstolarna måste skärpa kursen, och att om de inte gör det frivilligt måste en straffskärpning åstadkommas genom en lagändring. I samband med presentationen intervjuades justitieministern (Frank Jensen) och två "af Danmarks førende eksperter i strafferet" (professor Vagn Greve och professor Gorm Toftegaard Nielsen). Deras konklusion var "at det danske strafniveau er påfaldende lavt."

Presentationen av undersökningens resultat kombinerades med en lång och detaljerad beskrivning av ett konkret våldtäktsfall, som just vid denna tid var aktuellt i Köpenhamnstrakten och en beskrivning av brottsutvecklingen i Danmark under de senaste tio åren ("Færre anmeldte forbrydelser ... [m]en det er især antallet af berigelsesforbrydelser, som falder, mens drab, vold og voldtægt

svinger lidt op og ned”). Också regeringens kriminalpolitiska linje presenterades, samtidigt som man förutsåg att ”indsatsen mod kriminelle bliver et af de store temaer i valgkampen op til [næste] folketingsvalg.”

4. Den danska debatten om straffnivån för våldtäkt

Debatten om straffnivån för våldtäkt hade i verkligheten inletts i Danmark redan tidigare. Bl.a. några uppmärksammade våldtäktsfall gav år 2000 upphov till stark kritik i massmedia över domsnivån för våldtäkt. Också ett antal politiker framställde krav om strängare straff för våldtäkt. Som en konsekvens av detta lät justitieministeriet riksadvokaten genomföra en undersökning av straffnivåns utveckling i våldtäktsaker. Denna undersökning förelåg klar i början av år 2001. Enligt riksadvokatens mening fanns det anledning att noggrannt följa med straffpraxis på våldtäktsområdet, och vid behov överklaga underrättsdomar i sådana fall, då de utdömda straffen föreföll vara orimligt låga. Några lagändringar ansåg justitieministern att det inte att det fanns anledning att initiera i detta skede – bl.a. på grund av att det permanenta strafflagsrådet arbetade med en generell översyn av straffskalor, straffmätning och påföljdsval.

Denna debatt om straffnivån vid våldtäkt blossade nu åter upp som en följd av journalisternas internationella undersökning av straffnivån. Dagarna efter presentationen av undersökningen konstaterades åter igen bl a att Danmark straffar våldtäktbrottslingar mycket mildare än de land som Danmark normalt vill jämföra sig med (Politiken 2001-07-16), att våldtäktsdomarna i Danmark är ”rystende milde” (Danmark har Europas mildeste straffe for voldtægt – straffene overstiger sjældent halvandet år; Ekstra Bladet 2001-07-18), att de korta straffen för våldtäkt leder till att offret för en våldtäkt kort efter brottet kan riskera att möta brottslingen i den lokala butiken, och att detta bidrar till att offren drar sig för att göra en brottsanmälan, samt att de låga straffen för våldtäkt medför att polisen inte sätter in alla sina resurser för att utreda sådana brott (Politiken 2001-07-17).

Man kunde också läsa att de korta straffen i Danmark förhindrar att brottslingarna under strafftiden får den vård och behandling som annars kunde förebygga att de återfaller i motsvarande brott (Politiken 2001-07-20). Strängare straff skall ge möjligheter till längre och effektivare vård. En ”af Danmarks førende eksperter i behandling af seksuelle krænkelser” citeras för att starkt varna för alltför korta straff: ”Korte straffe er at gøre seksualforbryderen en kæmpe bjørnetjeneste, fordi det ødelægger muligheden for behandling, og det er samtidigt et problem for samfundet, fordi krænkeren, der har siddet i fængsel uden ordentlig behandling, bliver ti gange mere farlige at have gående på fri fod.”

En knapp månad efter presentationen av undersökningen aviserades från regeringens sida planer om att genom en lagändring skärpa straffen för våldtäkt. Enligt statsministern (Poul Nyrup Rasmussen) skulle ett förslag om skärpning

av våldtäktsstraffen inbegripas i den förteckning över lagändringar som presenteras vid Folketingets öppning. I ett tal motiverade statsministern detta med "voldtægt er ikke bare vold, men den totale ydmygelse af kvinden og et voldsom indgreb mod hendes person. Samfundet skal straffe mere konsekvent for den type kriminalitet. Hvis vi ser, hvordan landene omkring os straffer, så er det et område, hvor vi ligger bagefter." (Ekstra Bladet 2001-08-13). Samma lagändring aviserade justitieministern (Frank Jensen) i ett pressmeddelande 2001-08-21.

I oktober 2001 framlade justitieministern sedan ett lagförslag som syftade till en märkbar skärpning av straffen för våldtäkt.¹⁰ Motiven för straffskärpningen var i stor utsträckning de samma som de som fanns med i sommarens tidsningsdebatt. Tekniskt genomförs lagändringen genom att den tidigare uppdelningen av våldtäkt i ett normalfall (med en straffskala som sträcker sig till fängelse i högst 6 år) och i ett grovt fall (med en straffskala där fängelse högst tio år är maximum) avskaffas, och förenas i en enda bestämmelse med en straffskala som omfattar fängelse i högst tio år. Samtidigt stryks de tidigare anvisningarna i lagtexten som anger vad som skall medföra att en våldtäkt kan bedömas som grov ("voldtægten har haft en særligt farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpene omstændigheder"). I motiveringarna till lagförslaget nämns nu vissa exempel på fall då straffet skall bli strängt (t.ex. fullbordade överfallsvåldtäkter och fall med flera gärningsmän involverade, samt våldtäkter mot barn). Generellt sett syftar man genom lagförslaget till att straffnivån för våldtäkt höjs med ett år.¹¹ Straffet för det fiktiva våldtäktsfallet skall alltså i Danmark efter lagändringen bli 2 år och 6 månader fängelse.

5. God journalistik och/eller god kriminalpolitik?

Brottsligheten och brottskontrollen är en viktig del av det som sker i samhället. Det är därför också en central journalistisk uppgift att beskriva brottsligheten och brottsutvecklingen samt brottsbekämpningen. Det är också viktigt att alla människor har en riktig och realistisk uppfattning om hur strängt olika brott bestraffas. Detta har bl.a. betydelse för att den allmänpreventiva verkan som straffsystemet har skall realiseras, och för möjligheten att kontinuerligt värdera att brottskontrollen står i överensstämmelse med det allmänna rättsvedvetandet.

Det finns flera orsaker till att straffnivån för olika brottstyper inte alltid är i balans. Det abstrakta straffvärdet för vissa brottstyper har kanske från första början bestämts felaktigt, eller samhällsutvecklingen kan ha medfört att straffvärdet med tiden har blivit för högt eller för lågt. Det har t.ex. ofta hävdats att det straffvärde som förmögenhetsbrotten av tradition har haft med tiden har blivit alltför högt i relation till straffvärdet för andra brottstyper, framför allt för våldsbrotten. Det har också konstaterats att det traditionella straffvärdet för vissa "moderna brott", t.ex. miljöbrott är alltför lågt. I den debatt som följde presentationen av den internationella straffnivåundersökningen ingick berättigat

flera inslag som just refererade till denna slags brist på intern balans inom en viss stats straffsystem.

Det är också viktigt att man presenterar och debatterar olika straffideologier och straffteorier. I detta fall finns det flera uppfattningar om vad som är riktigt och vad som är fel, och också i Norden finns det i detta avseenden betydande oenighet både bland politiker och kriminalvetenskapligt sakkunniga.

Internationella jämförelser har sin givna plats också inom journalistiken. Det är både intressant och viktigt att få information om brottsutvecklingen i olika stater och de straff som används. I dagens läge är detta särskilt viktigt när det gäller medlemstaterna inom EU. Straffrätten håller på att europeiseras och därför är det nödvändigt att känna till vilka konsekvenser detta kan medföra.¹² Men internationella jämförelser på straffrättens och kriminalpolitikens område är svåra att genomföra på ett sådant sätt som säkerställer ett riktigt resultat.¹³ Här har vi ett av de grundläggande felen med den journalistiska undersökningen om straffnivån i olika länder. Undersökningen ger inte en tillräckligt riktig och rättvis bild av verkligheten.

De tio fiktiva brott som undersökningen byggde på representerar bara en del av brottsligheten. Flera brottstyper av betydelse finns inte representerade bland de fiktiva brotten (t.ex. inbrottsstöld, rån, skattebrott, andra former av moderna ekonomisk kriminalitet etc). Vissa av de fiktiva brotten var rätt triviala (t.ex. butiksstölden) och andra ganska exceptionella (det dubbla polismordet). I vissa fall är det också uppenbart att det finns mindre oegentligheter när det gäller de angivna påföljderna. Körförbud är en sannolik påföljd för rattfylleri och dödsvällande också i andra länder än i Danmark.

Det grundläggande felet är dock de fiktiva brottsens brist på tillräcklig information för en säker straffmätning och påföljdsbestämning. Detta framgick mycket klart av den norska tilläggsundersökningen. Det kan starkt ifrågasättas om det straff som uppgavs vara det "riktiga" i skilda stater verkligen var det som skulle ha utdömts i praktiken. Den starka konklusion som man drog av undersökningen när det gäller straffnivån för våldtäkt i Danmark i relation till straffnivån i de andra länderna (enligt undersökningen "ger en grov fuldbyrdet voldtægt med kniv på halsen mindre end den halve straf i Danmark i forhold til de lande vi normalt sammenligner os med") är grundad på svag dokumentation. Straffet för våldtäkten kunde också i Norge och Finland i verkligheten ha blivit betydligt lägre än det som uppgavs. Undersökningens osäkerhet är alltså väldigt stor – för att journalistiken skall kunna betecknas som god borde detta klart ha framgått av presentationen.

Man kan också med fog fråga sig varför denna journalistiska undersökning gjordes. Också för de journalister som tog initiativet till den måste det redan på förhand ha varit klart att undersökningen skulle utmynna i nationella debatter med krav på strängare straff. Debatten om strängare straff för vissa våldsbrott pågick redan i Finland på samma sätt som debatten om strängare straff för

våldtäkt i Danmark. Man kan inte värja sig mot misstanken om att avsikten med hela undersökningen och särskilt presentationen av den var att öka argumenten för sådana nationella straffskärpningar genom lämpliga hänvisningar som söktes i andra länder. Det är värt att notera att undersökningen lika väl kunde ha gett argument för strafflindrigar. Varför skall narkotikabrotten bestraffas så strängt i Norge, när man i Danmark kan ty sig till en betydligt lägre straffnivå?

Detta leder till den mest centrala frågan som överhuvudtaget inte berördes i undersökningen. Varför skall straffnivån i olika stater vara den samma? Internationella undersökningar har redan ofta tidigare visat att straffnivån i olika länder är mycket olika. Vilka rationella argument finns det egentligen för att ändra detta? Så länge som det inte finns belägg för att straffskärpningar medför en märkbar reduktion av brottsligheten, verkar det dumt att kräva en straffskärpning bara för att uppnå en harmonisering.

Noter

¹ Journalisterna bakom undersökningen gick samman om den vid en konferens om internationell journalistik i Köpenhamn i april 2001.

² Muntlig uppgift av en av de tillfrågade domarna.

³ Svend Aage Feier (Fredriksbergs byret), Finn Haugen (byretten i Oslo), Peter Prom (Stockholms tingsrätt), Hans van Veen (underrätten i Assens).

⁴ Det framgår inte av presentationerna på vilket språk de olika fallen presenterades för de nationella domarna. Den beskrivning av fallen som görs i presentationerna för läsarna är inte helt identisk i de olika tidningarna.

⁵ I Politikens presentation av fallet ingår också följande mening som saknas i Svenska Dagbladets beskrivning: "Hun er en smule beruset efter at have drukket fire store fadøl i løbet af aftenen."

⁶ Översättning till svenska av förf.

⁷ Fallet gäller en 27-årig kvinna som vid flera tillfällen misshandlats svårt av sin 29-årige man. Efter en svår misshandel tar kvinnan på natten då mannen somnat ett hagelgevär och skjutur mannen.

⁸ Fråga är om fyra år villkorligt fängelse verkligen är lindrigare än tre år fängelse. Det är också tveksamt om fyra år fängelse för mord/dråp ens i Danmark verkligen skulle göras villkorligt i ett fall som detta. Vad som inte kommenteras i presentationen är att straffet för rattfylleri och döds-vållande anges vara det klart strängaste i Finland.

⁹ En kort kommentar av den norska tilläggsundersökningen publicerades i Politiken 2001-07-19, men tyngdpunkten i denna kommentar låg i ett konstaterande att man också i Norge ansåg att 2 år fängelse för våldtäktsfallet var för lindrigt. Kommentaren användes alltså främst som ett argument i den danska debatten för en höjning av straffnivån för våldtäkt.

¹⁰ Lovforslag nr. L 27. Folketinget 2001-02. Forslag til Lov om ændring af straffeloven (Skærpelse af straffen for voldtægt).

¹¹ *Ibidem*, s. 6

¹² Se Kimmo Nuotios artikel om straffrättens europeisering, s. 289 i detta nr. av NTfK.

¹³ Se Hanns von Hofers artikel, s. 309 i detta nr. av NTfK.

Adress: Lunds universitetet
Box 207
SE - 221 00 Lund